

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Sándor-utca 9. sz., I. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt
negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A büntetési és börtönrendszer reformjához. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Házassági vagyoni jogunk átalakulása. Dr. SIPOS ÁRPÁD nagyváradi jogakadémiai tanártól. — Törvénykezési Szemle: A perbeli ügyvéd meghatalmazásának jogköre. as. — Érvényesítési-e tulajdonjogát az engedményes a foglaltató ellenében zálogjogilag bekebelezett olyan activ követelésre nézve, melyre tulajdonjogát telekkönyvileg bekebelezettni elmulasztotta? GYUKICS VIKTOR békési aljárásbírótól. — Különfélék. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A büntetési és börtönrendszer reformjához.¹

A börtönügyi bizottság kitűzte ama kérdést, hogy a Btk. büntetési és börtönrendszere mennyire van keresztülvive s hogy szükségesnek és czélszerűnek mutatkozik-e a szabadságvesztés-büntetés jelenlegi nemeit módosítani.

I.

A mi a kérdés első részét illeti, azon szakférfiak, kik a vitában eddig részt vettek, kimutatták egész tüzetességgel, hogy a törvénykönyv büntetési elveinek keresztülvitele még alig kezdetett meg.

A Btk. progressiv rendszerének elemei közül egyetlen egy van komolyan végrehajtva, s ez a feltételes szabadlábra helyezés. Évenként 600—700 egyén bocsáttatik feltételes szabadlábra, s mint az administráción kívül állva megítélni lehet, ez a figyelembe jöhető igen tekintélyes hányadát képezi.

A közvetítő intézet nincs végrehajtva. Az a 150 egyén, ki közvetítő intézetben tartatik, kétség kívül sokkal kevesebb, mint a mennyit oda vinni lehetne és kellene. S ezen institúciónak a büntetés-végrehajtás egész vonalán való létesítését én részemről nem csak a büntetési rendszer teljességének és a javító elem fokozásának szempontjából tartom indokolva, de a miatt is, mivel mindazon egyének, kik a közvetítő intézetbe volnának szállítandók s oda a tér hiánya folytán nem szállíthatók, szigorubban büntetettnek, mint a hogy ezt a törvény megengedi. Az az igen súlyos büntetés, mely a törvényben foglaltatik, úgy van megállapítva, hogy annak rendszerint csak két harmada hajtassék végre fegyházban illetőleg börtönben. Ha a két harmadtól a három negyedig terjedő részt nem mint a törvény rendeli, közvetítő intézetben, hanem fegyházban illetőleg börtönben tölti ki az illető, ezzel a végrehajtó hatalom szigorubb büntetést hajt végre, mint a milyet a bíró megengedett. Igaz ugyan, hogy a Btk. 52. §-a intézkedik az átmenetről; de ezen átmenetet a törvényhozás nem képzelhette úgy, hogy eltart 10—20 évig, hanem úgy hogy eltart legfőlebb 1—2 évig. A fenforgó viszonyok közt kimondandó volna, — ha más uton nem lehet, törvényt, — hogy a kik tér hiánya miatt közvetítő intézetben el nem helyezhetők, feltételes szabadon bocsáttatnak. Az 52. §. ilyeszerű pótlása közelebb fekszik, mint az, a mivé a gyakorlat fajult, hogy t. i. az illetők közvetítő intézet helyett fegyházban illetőleg börtönben tartatnak. Hogy pedig a büntetés két harmadának kiállása utáni feltételes szabadlábra helyezés ma már nem valami nagyon radikális eszme, mutatja az, hogy a belgiumi törvény még sokkal

messzebb megy. Belgiumban a feltételes szabadlábra helyezés ideje törvény szerint a büntetés egy harmadának kiállásával kezdődik s megnyerik e kedvezményt mindazok, a kik három hónapot kiállottak, holott a mi törvényünk szerint a büntetés három negyedének kiállása után és csak az egy éven felüli szabadságvesztés-büntetésre ítétek részesülnek e kedvezményben. A visszaesők Belgiumban bocsáttatnak a büntetés két harmadának kiállása után; a mi törvényünk szerint visszaesők épen nem bocsáttatnak feltételes szabadon, (s ez kétségkívül igazságtalan, mivel a visszaeső már mint ilyen különösen a mi törvényünk szerint aránytalan magas büntetést kap; példa a visszaesési lopás, rablás, stb.). Az életfogytig elítéltek a belga törvény alapján 10 év kiállása után, a mi törvényünk szerint 15 év után bocsáttatnak feltételes szabadon. A magyar Btk. tehát a belga törvényhez képest a feltételes szabadlábra helyezés időpontjának megállapítása tekintetében határozottan óvatosságnak mondható.

Visszatérek büntetési rendszerünk végrehajtásának kérdésére.

A fegyházban és börtönben való közös munkáltatás végre van hajtva valamennyire, de a törvény által rendelt éjjeli magánelzárásról az illető intézetek helyi viszonyai miatt még sok időre le kell mondani.

S a mi az irlandi rendszer azon fő-alkatelemét illeti, hogy az első idő teljes magánelzárásban töltsék, arra magánzárkák hiányában szintén nem lehet még gondolni sem.

A javító-intézet is csak csekély mérvben van végrehajtva. Női javító-intézetünk nincs, s a két férfi-javító-intézet is, mint ezt többek közt az itteni felolvasásokból láttuk, csak csekély hányadát képes felvenni azoknak, a kik a javító-intézetbe volnának szükség szerint utasítandók.

Csatlakoznom kell tehát az előttem szólottak conclusiójához, hogy a törvénykönyv büntetési rendszerének végrehajtása még a jövő munkája. S osztom Dr. Székely Ferencz főügyési helyettes urnak pontos statisztikai adatokra alapított azon álláspontját is, hogy a mi a progressiv rendszerből végrehajtatott, az bevált és e tekintetben rendszerváltozásra ok nem forog fen. Tagadhatlan, hogy a feltételes szabadlábra helyezés és a közvetítő intézet azon csekély területen, melyen nálunk létesítve van, hámulatos szép eredményeket mutat.

II.

Annál több kifogásom van azonban a büntetési rendszer azon ága ellen, mely a büntetés kiszabására vonatkozik. Itt beható reformot, valóságos rendszerváltozást tartok szükségesnek.

A magyar büntető-törvénykönyv igen szigoru kodex. A birói gyakorlat pedig, mely annak alapján meghonosult, még a kodexnél is szigorubb.

Magyarország számára kétségkívül tulszigoru, mert az 1880. előtti igen egyhe, inkább patriarchális igazságszolgáltatást egyszerre és minden átmenet nélkül átvitte egy merev betü-szigorba.

S legyen szabad megjegyeznem, hogy jórészt innen ered börtönintézeteink túltömöttsége, mely oly kétségbeejtő színekkel lett festve ezen bizottság tárgyalásain. S innen ered

¹ A Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottságában tartott előadás.

részben az is, hogy nagy pénzáldozatok nélkül nem lehet sem a büntetési rendszert végrehajtani, sem a letartóztatottakkal szemben a törvény által célba vett osztályozási és implicite javítási munkát véghezvinni.

A két kérdés tehát kapcsolatos egymással. A ki a börtönügyön akar segíteni, annak előbb a kodexen, a büntetési módszeren és a judikaturán kell segítenie.

Ismétlem azonban félreértés megelőzése végett: a börtönügyi reform szempontján kívül a kodex és a judikatura enyhítését magas igazságügyi, személyes szabadsági és erkölcsi tekintetek követelik.

Miben áll tehát a Btk. szigora?

Először: a fegyházbüntetés általános minimumának, és

másodszor: az egyes büntetési tételek specialis minimumának magasságában.

A hetvenes években, midőn a kodex még javaslat volt, élénk viták folytak e két kérdés felett. Én részemről az általam szerkesztett Magyar Themisben azt az álláspontot képviseltem, hogy úgy az általános, mint a speciális minimumok tetemesen leszállítandók. Támaszkodtam kiválólag arra, hogy Magyarországon évszázadok óta tradicionális az enyhe büntető jogszolgáltatás; továbbá, hogy az 1843-iki magyar javaslat a minimumot egyáltalán nem ismerte; hogy éppen a hetvenes évek folyamán készülöben volt hollandi büntető kodex a minimumok eltörlése tekintetében az 1843-iki magyar javaslat példáját követte, s végül arra, hogy a német büntető-törvénykönyv és az osztrák javaslat szintén alacsonyabb minimumokat állítanak fel, mint a magyar javaslat, — alacsonyabbakat még úgy is ha figyelembe vesszük a magyar Btk.-nek kétségkívül igen értékes, de mégis az eseteknek aránylag csak kis részére szorító 92. §-át.

A képviselőház jogügyi bizottsága tett is a büntetések tekintetében némely módosításokat a javaslaton, de egyrészt nagyon szűkmarkuan és nem is rendszeresen.

A mi az *általános* minimumokat illeti: a fogház minimumát, mely a javaslatban három hónap volt, leszállította egy napra.¹ A börtönbüntetés minimumát leszállította egy évről fél évre. De már a fegyház minimumát meghagyta két éven. S ez szerintem végzetes mulasztás volt. Mert ha a fogházat leszállította egy napra, a börtönt félévre, a fegyház minimumát nem lehetett volna magasabbra tenni, mint *egy év*, a mint az egyébként a német büntető törvénykönyvben és az osztrák javaslatban is megvan. Ha a fegyház minimuma leszállított volna egy évre, úgy többek közt a minősített lopási esetekben azok a kétségbeejtő büntetés-kiszabási anomáliák, melyek oly gyakran mutatkoznak, legnagyobb részben elmaradtak volna.²

A mit elmulasztott a törvényhozás akkor, midőn a javaslatot tárgyalta, meg volna teendő most.

És ha ezen kívül a fegyházi minimum leszállítása folytán a fegyház és a börtön *egy* büntetés-nemlé lesz olvaszt-

¹ Az I. miniszteri javaslat a fogházon kívül az elzárást is felállította mint vétségbüntetést. Az elzárás maximuma egy év, minimuma egy nap volt. A II. miniszteri javaslat az elzárást kihagyta.

² Heil Fausztin *kir. ügyész* a 336. §. 3. pontjáról ezt írja: Hányszor megesett az, hogy egy a 336. §. 3. pontja szerint minősített, különben csekély lopás feljelentője, midőn értesült arról, hogy mily büntetés vár a tettesre, feljelentését visszavonni szerette volna. Midőn pedig a közönség, sőt még a sértett fél is sajnálni kezdi a büntetést, ez a legbiztosabb kritérium, hogy a törvény tulszigoru... Összehasonlítotam a lopás büntetését számos külföldi büntető-törvénykönyvvel s azon meggyőződésre jutottam, hogy büntető-törvénykönyvünk úgy a tulszigoru, mint a tulságos enyhesség tekintetében egyedül áll s okvetlenül módosítandó. (*Magyar Igazságügy* 1889 februári füzet).

Egy másik *kir. ügyész* (Szegheő) a *Pester Lloyd* 1887. 13. számában kifejti, hogy a Btk. a vagyon elleni bűncselekmények, kiváltképp a minősített lopások eseteiben tulságos szigorú; hogy a fegyházra elítéltek kétharmada lopás miatt lesz elítélve s hogy a vidéken a bűnesetek tulnyomó része a minősített lopási esetek körében mozog.

Mikor már a közvédlők is tulszigorúnak tartják a törvényt, akkor valóban itt az idő az intézkedésre.

ható, ezt igen nagy nyereségnek tartanám, mivel a 92. §-ban lefektetett gondolatnak, a corretionalisatióknak, csak úgy van értelme és kellő fogantatja, ha a fegyház is átalakíthatatik fogházzá, — a mint ezen átváltoztathatást még a legújabb láncz-csörtető osztrák javaslatban is feltaláljuk.

Az *egyes büntetési tételek* minimumai is tulmagasak.

Ezek az öt éves és tíz éves minimumok, melyeket a német kodexekben ily számmal hiába keresünk, onnan erednek, hogy a Btk. eredeti javaslata a büntetési tételek spatiumait — részben a francia, belga és olasz minták után indulva — legfőlebb öt évben állapította meg. Öt évnél nagyobb spatiumot az eredeti javaslat nem ismert. Ennek az a hátránya volt, hogy a maximum magával huzta felfelé a minimumot s nem lehet kellőleg figyelembe venni, hogy a cselekmény igen enyhe alakban is elő szokott fordulni. A rablásnál pl. a tíz évi maximum helyes, de az öt évi minimum tulmagas, mivel vannak igen csekély súlyu rablások, többek közt a bármily csekély mennyiségű élelmi szer elrablása, és a *vagyon* elleni erőszakkal elkövetett rablás, mely utóbbi a külföldi törvények legtöbbjében nem is rablást, de zsarolást képez.]

A képviselőház jogügyi bizottsága csak három esetben törte át az öt éves büntetési tételeket. Ezek a 232., 281. és 306. §-ok, hol a spatium nyolcz év lett, vagyis a büntetési tétel 2—10 évig terjedhető fegyház.

Meghagyta az 5—10 évet a jogügyi bizottság 24 esetben; a 10—15 évet 17 esetben.

És sajtószere, hogy a hol a jogügyi bizottság áttörte az öt éves spatiumot, vagyis a hol a minimumot leszállította, azok éppen nem az enyhébb esetek. Mig t. i. az erőszakos nemi közömbösnél, az affectusban elkövetett szándékos emberölésnél és a halálos testi sértésnél két év a minimum: az egyszerű rablásnál öt év a minimum, az életveszélyes szer beadása által okozott súlyos testi sértésnél pedig (309. §.) tíz év a minimum; ugyanaz, a mi az affectusban elkövetett szándékos emberölésnél a maximum.

Részemről ha egyéb indokot nem látnék is fenforogni, már csak az egyöntetőség helyreállítása végett is a tíz és öt éves minimumokat nagyobb részben leszállíttatni javasolnám — természetesen alaposabb átvizsgálás és megválogatás mellett, mint a hogy akkoriban a jogügyi bizottság részéről történt. A magas minimum csak ott lehet helyén, a hol a cselekmény sulya egyenesen kizárná a leszállíthatást. (Azon inkább symmetrikai szempontnak, miszerint 5 évnél nagyobb spatiumok egyáltalán kerülendők, nem vagyok képes jelentőséget tulajdonítani.)

Felhozatik, hogy nem a törvény a tulszigoru, de nem eléggé veszi figyelembe a birói gyakorlat a 92. §-t, melynek hivatása a büntetési tételek szögleteességén segíteni. Elismerem, hogy gyakran elmulasztja a bíróság az esetet individualizálni és ennek rendszerinti következménye az igazságtalanul súlyos büntetés kiszabása. De másrészt világos, hogy bíróságaink nem tudtak eddig megküzdeni a 92. §. jelenlegi rendszerének nehézkességével; s miután alig van kilátás arra, hogy bíróságaink a közel jövőben azt a bizonyos generalizáló felfogást, a mely többé-kevésbé minden birói testületben honos, feladják: ily körülmények közt a törvényt kell simuleknyobbá, könnyebben kezelhetővé tenni. A negatív bizonyítási tan is igen jól kigondolt rendszer; de mivel a bíróságok egy országban sem voltak képesek megküzdeni ellenmondásosnak látszó szabványaival, átalakították szabad bizonyítási rendszerre mindenütt s nincs oka e miatt panaszkodnia sem a vádhatóságnak sem a vádlottnak.

Már a miatt is indokolva van a magas minimumok leszállítása, mivel a jelenlegi magas és alacsony büntetési tételeknél nagyon eltérő az arány a rendes büntetési spatium és a 92. §. szerinti spatium közt. Ha a büntetési tétel tiztől tizenöt évig terjedhető fegyház, a rendes büntetés spatiuma

öt év, a rendkívülié, minthogy a bíróság lemehet fél évi börtönig, kilencz és fél év. Ha pedig a büntetési tétel pl. öt évig terjedhető börtön, a rendes büntetési spatium négy és fél év, a rendkívüli fél év. *Az utóbbinál a rendkívüli hasonlíthatatlanul kisebb mint a rendes, az előbbinél éppen megfordítva, a rendes kisebb mint a rendkívüli.* Ebből legalább is azt kellene következtetni, hogy a magas minimummal ellátott büntetési tételeknél a 92. §. esetének alkalmazásához kevesebb számú és kevesebb nyomatékú enyhítő körülmény kívántatik meg, mint az alacsony minimummal ellátott büntetési tételnél. Ezen megkülönböztetés azonban a gyakorlat terén eddig, sajnos, nem volt észlelhető.

A mi a kir. Curia 49. számú teljes-ülési döntvényét illeti, az a büntetési tételek középértékét a törvény alapján helyesen állapította ugyan meg, de tagadhatatlan, hogy a speciális minimum alatti résznek a középérték megállapításánál való mellőzése folytán a középértékek igen magas pontra jutottak. Így a tiztől tizenöt évig terjedhető fegyháznál a középérték tizenkét és fél év. A büntetési tételnek a tiz évi minimum alatti kilencz és fél évét a kir. Curia teljes-ülése a törvénykönyv szerkezeténél fogva kénytelen volt teljesen figyelmen kívül hagyni. S ezen jelenség az eddig felsoroltaknál nem csekélyebb súlyú ok arra, hogy a kodex büntetési rendszere újabban megfontolás tárgyává tétessék.

És még egyet. Azon laza igazságszolgáltatási állapotok közt, a melyek uralma alatt a kodex javaslata készült, (midőn a büntetés sokszor valóban nagyon is a kedélyesség jellegével bírt), ha nem is igazolható, de érthető volt, hogy a kodifikátor és a törvényhozás tényezői fő-törekvésüket arra irányozták, hogy a magyar bírót a büntetés kiszabása tekintetében bizonyos keretbe szoktassák; még azon sem lehetett csodálkozni, ha ezen helyes célzatban talán messzebb mentek, mint feltétlenül szükséges volt. De ma, midőn a bírói kar könnyebben belészokott a paragrafusos merevségbe mint hinni lehetett, sőt nagyon is beleszokott; midőn kézzelfoghatólag mutatkozik, hogy az oscillatio természeti törvényénél fogva a túlzott enyheségből belémentünk a túlszigorba: ma már azt hiszem, minden veszély nélkül lebonthatjuk a büntetési tételek magas sánczait s éppen nem kell attól tartanunk, hogy a magyar bírói kar el fogja hanyagolni az állami és a társadalmi összlet védelmét.

III.

Felsoroltam azon főpontokat, melyek a Btk. büntetési rendszerén belül szerintem módosítandók lesznek.

E mellett szükségesnek vélem a kodex büntetési rendszerét ki is bővíteni.

A büntetőjogi törvényhozás messze túlhaladta már azon területet, melyet a hetvenes években elfoglalva tartott.

Midőn kodexünk készült, a progressiv büntetési rendszer behozatala egy bátor tett volt. Magyarország mint első merte megtenni e lépést a kontinentális államok közt.

Ma azonban a törvényhozások új büntetési nemek behozatalán s a bírói büntető ítélet parancsolólag rendelkező szerkezetének átalakításán dolgoznak. Másrészt az olasz anthropologiai iskola tanai is kezdenek érvényesülni itt-ott s a németek és a francziák akaratlanul hódolnak ezen iskola tanainak. Követelik a szakkörök a praeventiv intézmények szervezését, különösen azon részben emberbaráti, részben kriminalistikus célzatu institutiókat, melyek «patronage» elnevezés alatt ismeretesek.

Ha mi azt akarjuk, hogy bűnügyi igazságszolgáltatásunk a felesleges repressio erő kifejtését és ennek hátrányait kikerülje, nekünk is hozzá kell látnunk ezen intézmények meghonosításához.

Örömmel üdvözöltem a gyermekvéd-egyletnek legújabban történt alapítását, mivel ebben egy igen szerencsés irá-

nyu kezdeményezést látok azon célra, hogy a magyar bíró munkája kevesbedjék s a börtönintézetekben eltartandó egyének felszaporodása korlátoztassék. Szükséges lesz hasonló egylet alakítása minden nagyobb vidéki városban. S e tekintetben a bírói és ügyészi karnak kiváló hivatása van. Ha ezen oldalról jön a buzdítás, vagy ha szükséges, a kezdeményezés, ez a sikert, azt tartom, az illető városban biztosítani képes. A rabsegélyző egyleteknek is társadalmi és állami segélyforrásokkal erősítése, az egyleti hálózat kiegészítése első rendű feladat, mivel a visszaesések némi korlátozását csakis ily uton lehet elérni.

Jó példát mutatott a belga igazságügyminiszter, midőn a múlt évben körrendeletileg ajánlotta a bírónak és ügyészeknek a gyermekvédő és rabsegélyző-egyesületek támogatását. A belga igazságügyminiszter többek közt ezeket mondá körrendeletében: «A magistratura hivatva ezen egyleteket tekintélyével és tanácsával támogatni. Különösen áll ez az államügyészség tagjairól. Az államügyészek itt tanulmányozhatják az erkölcsi és anyagi nyomort, melyben a büntettek forrása rejlik és az ellenhatást, melyet a büntett az illetők kedélyére gyakorol. A szellem azon sajátságai, azon tapasztalat és azon tapintat, mely szükséges arra, hogy a büntető-törvény alkalmazásánál a kellő mérték megtartassék, az ily tanulmányozásnál nem sokára megszerezhetők lesznek, úgy hogy az államügyészség fiatalabb tagjainak nem lehetne ennél jobb előkészítést ajánlani hivataluk nehéz functionális számára.» A miniszter azzal zárja sorait, hogy az illető városban a magistratura szükség esetén maga kezdeményezze az ily egylet alakítását. (Lásd *Jogtudományi Közlöny* 1889 12. számát.)

Igen sokat várhatni szerintem az állapotok javítására a kombinált bírói ítéletektől és az ugyanily büntetési nemektől.

Behozatott Belgiumban legújabb időben a feltételes szabdlábra helyezés mellett a feltételes ítéletek rendszere. Ez új törvény szerint azon egyéneken, a kik először követtek el büntetendő cselekményt, ha a reájuk kiszabott büntetés a hat havi fogházat meg nem haladja, a büntetésnek még első harmadát sem kell feltétlenül végrehajtani. A bíróság felfüggesztheti az egész ítélet végrehajtását, s ha az illető egyén 3—5 évig nem követett el újabban büntetendő cselekményt, olyannak vétetik, mintha soha sem ítéltetett volna el s hivatalos erkölcsi bizonyítványban is mint büntetlen előéletű szerepel. *Thonissen*, a löweni egyetem világhírű tanára, volt a javaslat előadója, a ki beszédében ékesen igazolta, hogy a condemnation conditionelle, a büntetéssel való fenyegetés, sok emberre nézve annyi, mint a büntetés maga. Legnagyobb szószólója azonban a javaslatnak *Le Jeune* igazságügyminiszter volt, ki tizszer szólott a vita folyamán. «A mióta igazságügyminiszterré lettem — mondá — halomszámra gyűlnek nálam össze a kegyelmi kérvények, melyek elolvasása közben szemem előtt látom az aláírókat: gyermekeket, kik meg akarták menteni szerencsétlen apjuk nevét, családokat, melyeket megfosztottak volt eltartójuktól, és a melyeket kiszolgáltattak a nyomornak és a szegységnek. És miért? Mert az elítelt a saját gyermekei éhségétől indítva, egy kenyeret lopott vagy a hidegtől üzetve, egy melegítő ruhadarabot tulajdonított el, vagy eltagadott egy franc-ot, melylyel többet kapott vissza. És ha az ilyen emberek mögött, a kiktől nem halt ki a becsület és a családi szeretet érzete, becsukódott a börtön ajtaja — mikké válnak odabenn ők és mikké válnak odakünn övéik!»

Figyelemre méltó a legújabb olasz törvényhozás is.

Behozatott Olaszországban a pénzbüntetéseknek közmunkában való lerovása. Nálunk százakra megy évenként azok száma, kik pénzbüntetés le nem róhatása címén bezáratnak. Felesleges bővebben festenem, mily beláthatlan nemzetgazdasági és erkölcsi előnyökkel járna, ha Magyarországon a parasztember a pénzbüntetést közmunkában le-

róhatná. Csak egyet említek. Igen sok ember ott romlik el a gonosztevők társaságában, mikor pénzbüntetését üli le.

Behozatott Olaszországban maga a közmunka is, mint külön büntetési nem.

Behozatott a házi fogság, mely igen kiváló eseteknél egy hónapig terjedhető tartamban kiszabható. Ha megsérti az illető ezen idő alatt a bíróság rendelkezését, közönséges fogházba zárják.

Behozatott mint önálló büntetési nem a bírói megdorgálás, mely 1880. év előtt Magyarországon is honos volt s a melyet nem rég Heil Fausztin is mint visszahelyezendőt ajánlott. (*Magyar Igazságügy.* 1889 januári füzet.)

Behozatott Olaszországban, angol mintára, a kautio, mely szerint az elítélt bizonyos összeget lefizet vagy biztosít azon eshetőség számára, ha meghatározott idő alatt visszaesővé válik; fentartva természetesen a teljes felelősséget az ujonnan elkövetett cselekményért. Ha bizonyos idő alatt nem követ el büntetendő cselekményt, visszakapja pénzét, illetőleg felszabadul kötelezése alól. A ki pedig ily esetben nem fizeti le a kautiót vagy nem vállal felelősséget, kiállja a rendes büntetést.

Behozatott a rendőri felügyelet alá helyezés. Továbbá bizonyos helységbe való utasítás (*confino*) három évig terjedhető időre, vagy bizonyos helységből való kiutasítás (*esilio locale*) ugyancsak három évre terjedőleg.

Ezen irányban vélném én a mi intézményeinket is fejlesztendőnek.

S ha még keresztülvihetnők, hogy a legfelsőbb kegyelemre ajánlás tekintetében illetékes hatóságaink, a külföld példáját követve, ezentul kevésbé nehézkesen és itt-ott kezdeményezőleg is járnának el; ha különösen bíróságaink behoznák azt a gyakorlatot, hogy úgy mint a külföldön történik, bizonyos esetekben a törvény szöglelességét azzal ellensúlyozzák, hogy maguk kezdeményeznék, az igazságügyminiszter figyelmének az illető esetre való felhívása által, a legfelsőbb kegyelemre ajánlást; ha sikerülne a kir. ügyészség tagjait reábirni, hogy ne csak itt-ott az irodalmi véleménynyilvánítás alkalmával, de vádhatósági funkciójuk gyakorlásában is, különösen a jogorvoslatok használatánál, a kellő mérsékletet és mértéket megtartsák; ha mindezek felül — és ezt első helyen kellett volna említenem — a vizsgálati fogságba helyezés kérdésének eldöntését az illető közegek gondosabban és a tárgyi szükségnek megfelelőbben latolnák: merem állítani, hogy a kifejtettekben feltüntetett rendszeres átalakítás aránylag rövid idő alatt meghozná azt az eredményt, hogy a letartóztatottak száma Magyarországon a jelenlegi igen magas létszámról, a *haszonkétzerről*, erősen leolvadna, — talán leolvadna felére. Erős hitem, hogy ez megtörténhetnék az igazságszolgáltatási szempontok bármilyen hátránya nélkül, de sőt egyenesen azok megbecsülhetlen előnyére.

Összegezem a főbb pontokat, melyekben büntetési rendszerünk és börtönügyünk reformját keresztülvihetőnek látom:

1. a Btk.-ben foglalt irlandi progressiv rendszer teljes és őszinte végrehajtása,
2. a fegyház- és börtönbüntetés összeolvasztása s az új büntetési nemre nézve lehetőleg alacsony általános minimum megállapítása,
3. a Btk. különös részében foglalt tulmagas büntetési minimumok lehető leszállítása,
4. a patronage erélyes továbbfejlesztése, (gyermekvédegyletek és rabsegélyző egyletek hálózata, hajléktalanok menhelyei, a koldus-ügy szabályozása, stb),
5. a pénzbüntetésnek közmunkában való leróvhatása,
6. a feltételes bírósági ítélet és az ezzel rokon intézmények behozatala, végül
7. a vizsgálati fogság eseteinek lehető megszorítása.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Házassági vagyonejogunk átalakulása.¹

Még távolabb áll a tiszta vagyonegységtől a szász polgári törvénykönyv, melynek az *ususfructus maritalis* rendszerén alapuló szabályai megengedik a feleknek, hogy a vagyoni kérdéseket a házasság előtt vagy alatt szerződés által rendezzék. Lehet a nőnek akár egész vagyonát önrendelkezésére fentartani, lehet vagyonegységet is megállapítani, mely esetben minden létező vagy a házasság alatt szerzendő vagyon közös lesz; ez utóbbi esetben a kezelés a férj joga, de ha a nő rendetlen kezelést tapasztal, a kezelési, sőt képviselői jognak az átruházását is követelheti. Ily külön vagyonegységet megállapító egyezmény hiányában: a férj nejének mindazon vagyonára, mit ez a házasság megkötésekor bir vagy a házasság alatt önállóan szerez, örökül vagy ajándékba kap, haszonélvezeti és kezelési joggal bir. Ezen *ususfructus maritalis* oly mértékben van a férj részére biztosítva, mi a kritikát kihívja. Ha a férj oly rendetlenül gazdálkodik, hogy neje vagyonát veszélybe dönti, a nő követelheti ugyan, hogy a vagyon kezelése neki adassék át, de a férj haszonvételi joga érintetlenül marad; sőt ha a férj csőd alá kerül, a nőnek a csődtömegeből visszanyert vagyonára nézve — kellő biztosítási intézkedések mellett — a kezelési és haszonélvezeti jog továbbra is a férjet illeti. A nemi gyámság, a német *mundium* eszméjének idétlen, a változott viszonyok közé nem illő átültetése.

A nő érdekei az által védvők, hogy a férj a nőtől átvett javakat el nem idegenítheti, a haszonvétele alá eső követeléseket csak neje beleegyezésével hajthatja be s ha feleségének nem helyettesíthető ingóságait beleegyezés nélkül eladja, a nő azokat visszakövetelheti.

Ezen két törvény² szabályainak vázlatos ismertetésével befejezem a vagyonegység és vagyonegység rendszerén alapuló tételes jogok fölött a szemlélet.

A két rendszer különböző válfajai abban egyeznek, hogy a nőt vagyoniilag is férjének hatalma vagy épen gyámsága alá helyezik. Szükségképi következménye ez a vagyonegységkapcsolásnak, mert a mint az életközösségben a férjnek — mint a család fejének — jogai előtérben állanak, mihelyt ez a közösség vagy egység a vagyona is érvényesül, a családfőnek jogai okvetetlen kiterjednek erre is. Ez csak következetes. De ebből azután folyik az is, hogy a férj esetleges visszaéléseiből eredhető veszélyek ellen a nőt védeni kell.

Természetes összhangban igyekeznek ezért e jogok a nő javára: elidegenítési korlátok, fentartott vagyon, leltározás, biztosítás, megtérítési kötelezettség, vagyonegységkülönítés és több eféle, néha kétes értékű intézkedések segítségével megtalálni azon panaceaát, melylyel a vagyonegységből eredő bajokat orvosolni remélik.

A férjnek ezen szertelen kiterjesztett hatalmi köre, mely a házasság személyes és vagyoni viszonyaira egyaránt kiterjed, a férjet megillető nemi gyámságból, vagy pedig azon állásából eredt-e, melyet mint a jogközösségre szövetkezett házasságok s a család feje elfoglalt: a felett hadd vitakozzanak a germanisták. Az eredmény úgy is egy: a nő alárendelt helyzete, függése férjétől, még pedig nem csupán személyes, hanem vagyoni viszonyaiban is, melynek aztán a vázolt különböző jogfejlődések csak szükségképi következményei.

A mi családéletünkben a nő más állást foglalt el. A férj a család feje ugyan, de — a keresztény vallás *igaz* szellemében — különben egyenjogú társának tanácsadója, vezetője, s e hatalmat a magasabb életkor, a nagyobb élettapasztalat és családfenntartás kötelemeinek jól kiérdemelt czi-

¹ Az előbbi közl. I. a 16. és 17. számokban.

² Preussisches Landrecht II. Th. I. Bürgerliches Gesetzbuch f. d. Königreich Sachsen 1655—1706. §§. Siebenhaar «Commentar» III. k. 60. s. k. I.